

MAASEUTULAUTAKUNTA

Maaseutuhallinto

Sitovuus: valtuusto, brutto

Vastuuhenkilö: maaseutujohtaja Juha Nykänen

Toiminta-ajatus

Kuopion, Suonenjoen ja Varkauden kaupunkien sekä Kaavin, Leppävirran, Rautalammin, Rautavaaran, Siilinjärven, Tervon, Tuusniemen ja Vesannon kuntien alueella toimivan Sydän-Savon maaseutupalvelujen tehtävänä on huolehtia maaseudun elinkeinojen, elinolosuhteiden ja palvelujen kehittamisestä sekä maaseutuelinkeinoja koskevien viranomaistehtävien hoitamisesta.

Maaseutuhallinnon yhteistoiminta-alueen toimielimiä ovat maaseutulautakunta, sen mahdollisesti asettamat jaostot sekä sen alainen palveluorganisaatio, Sydän-Savon maaseutupalvelu.

Yhteistoiminta-alueella turvataan maaseutuhallinnon palvelujen saatavuus ja toiminta siten, että toiminta on tehokasta, tasapuolista ja avointa.

Toimintaympäristö, toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Maatalouden voimakas rakennemuutos jatkuu. Maatalousyritysten määrä on vähentynyt yhteistoiminta-alueella vuosina 2018–2022 keskimäärin 50 yrityksellä / vuosi. Vuonna 2023, maatalouden uuden EU-ohjelmakauden alkaessa, maatalousyritysten lukumäärä väheni 104 tilalla Tilamäärän nopeasta vähentymisestä huolimatta tuotannon taso on säilynyt lähes ennallaan.

Maatalousyritysten kannattavuus on sitä vastoin ollut viime vuodet heikko. Maatalouden kohonneita tuotantokustannuksia ei ole elintarvikemarkkinoilla onnistuttu viemään maataloustuotteiden hintoihin. Vuoden 2023 loppuvuodesta maatalousyritysten maksuvalmiutta heikensi myös maatalouden tuotantotukien maksatusten siirtyminen myöhäisempään ajankohtaan.

Osa maatalousyrittäjistä on vastannut kiristyneisiin taloudellisiin edellytyksiin laajentamalla voimakkaasti tuotantoa. Osa jättää toimialan. Osalla tiloista puolestaan monipuolistetaan yritystoimintaa, haetaan uusia tuotantomahdollisuuksia tai mennään palkkatyöhön tilan ulkopuolelle. Haasteelliset ajat ovat näkyneet myös viljelijöiden jaksamisongelmina. Maatalousalaa vaivaa myös työvoimapula.

Maaseudun kehittämisen suuria trendejä ovat ympäristö, ilmasto, kilpailukyky ja niihin liittyvät innovaatiot. Kiertotaloutta edistävät ratkaisut ja uusiutuvien luonnonvarojen kestävä käyttö tarjoaa valtavat mahdollisuudet. Taloudellisen kasvun aikaansaaminen edellyttää uudenlaisia tapoja toimia ja ajatella. Maaseudulla on potentiaalia niin biotalouden kuin luontomatkailun kehitykseen. Maaseutu tarjoaa ratkaisuja niin uudistumiseen, hyvinvointiin kuin ympäristö- ja ilmastokysymyksiin. Puhdas luonto, väljyys, viihtyisä ympäristö ja toimivat palvelut houkuttelevat maaseudulle uusia asukkaita ja muita kävijöitä.

Maaseudun kehittäminen tähtää siihen, että maaseudulla on hyvät edellytykset monenlaiselle yritystoiminnalle ja eri-ikäisten ihmisten asumiselle. Kehittämistyössä pyritään näkemään erilaisten alueiden mahdollisuudet ja edistämään niitä.

Maaseutuhallinnon yhteistoiminta-alueen kehittämistoimilla on osaltaan pyritty vastaamaan toimintaympäristön muutoksen tuomiin haasteisiin. Yhteistoiminta-alueen kehittämistoimien niukkenevien resurssien vuoksi on Sydän-Savon maaseutupalvelu keskittynyt maatilataustaisten yritysten kehittämiseen. Kehittämistoimenpiteitä on toteutettu yhteistyössä yhteistyökumppaneiden kanssa koulu- ja kehittämishankkeiden kautta. Yhteistyö on ollut tiivistä eri kehittämistehtäviä hoitavien toimijoiden kanssa. Sydän-Savon maaseutupalvelun keskeinen tehtävä kehittämistoimenpiteissä on toimia maatilataustaisten maaseutuyritysten aktivoijana, kehittämistarpeiden kartoittajana, tiedon

jalkauttajana, yrittäjien verkottajana, antaa perustietoa yritysten omistajanvaihdos-, investointi- ja kehittämistoimissa sekä ohjata asiassa oikean asiantuntijan luo.

Maatilojen yritystoiminnan kehittämisessä on keskeinen painopiste sukupolvenvaihdostilanteissa olevat maatilat. Yhteistoiminta-alueelta on tehty spv-alkukartoituksia, annettu perusneuvontaa omistajanvaihdoksiin ja järjestetty yhteistyössä sidosryhmien kanssa spv- / omistajanvaihdostiedotustilaisuuksia. Peltöjen vuokrasopimuksiin ja omistajanvaihdoksiin liittyvissä asioissa on annettu asiantuntija-apua. Maatilojen talous- ja sukupolvenvaihdossuunnitelmien asiantuntijapalvelujen käyttöä on avustettu.

Yhteistyössä Pohjois-Savon muden yhteistoiminta-alueiden sekä MTK-Pohjois-Savon ja Luonnonvarakeskuksen kanssa on toteutettu Innostu Tiedosta –tiedotushanketta. Hankkeessa pyritään saamaan maatalousyrittäjille laaja tietämys eri keinoista, joilla omaa yritystoimintaa voi kehittää. Hankkeen toimenpiteillä pyritään jalkauttamaan jatkuvan muutoksen kohteena olevista asioista uusinta tietoa omien päätöstensä pohjaksi. Myös maatalouden eri kehittämistahojen ja sidosryhmien tekemää kehittämistyötä pyritään tuotteistamaan toisiaan täydentävänä tarjontana. Marja-alan kehittämiseksi on aktivoitu uutta ja tehokkaampaa alan toimijoiden välistä yhteistyötä ja haettu uudenlaisia toimintatapoja marjatilojen kehittämiseksi.

Maaseutuyrittäjien henkisestä hyvinvoinnista on huolehdittu Välitä Viljelijästä asiantuntijaverkoston kautta olemalla mukana asiantuntijoina verkostotyössä. Uusien yrittäjien ja osaavien ammattilaisten saatavuutta maa- ja metsätalouteen sekä alan tunnettavuutta ja verkostoitumista on edistetty yhteistyössä Maaseutuammattiin ry verkoston toimijoiden kanssa järjestämällä mm. oppilaille ja opettajille yritysvierailuja. Toimintakonseptia hajautettuun biokaasutuotantoon on oltu kehittämässä FarmGas-PS 2 -hankkeessa.

Maaseutuhallinnon lakisääteisiä tehtäviä ovat viljelijätukihallinto, riistaeläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen valtion varoista, eläintenpitäjän ja eläinten pitopaikkojen rekisteröintiin sekä hukkakauran torjuntaan liittyvät tehtävät. Yhteistoiminta-alueen isäntäkunta Siilinjärvi on tehnyt ruokaviraston kanssa maksajavirastosopimuksen, missä on määritelty palvelutavoitteet viljelijätukihallinnon osalta.

Maaseutuhallinnon viranomaistehtävät on pystytty hoitamaan yhteistoiminta-alueen osalta niin, etteivät tuotantotukien maksut ole yhteistoiminta-alueen toiminnan vuoksi viivästyneet ja tehtävät on pystytty toteuttamaan ruokaviraston kanssa solmitun maksajavirastotoimijasopimuksen mukaisesti. EU:n uuden ohjelmakauden käynnistyessä tukihakemuksiin liittyvät hallinnolliset tarkastukset ovat lisääntyneet ja uutena tehtävänä on tullut maataloustoiminnan satelliittiseurantaan liittyvät kuvantulkintatehtävät. Maaseutuhallinnossa on käytössä maksajaviraston tietoturvallisuuden hallintamalli ISO/IEC 27001:2022.

Asiakaspalvelu on hoidettu ajanvarauksella ja viljelijätukihaussa on siirrytty täysin sähköiseen haakuun Maaseutupalvelun henkilöstö työskentelee monipaikkaisesti. Palvelut ovat toimineet hyvin ja henkilöstö kokee monipaikkaisen työskentelyn mielekkäänä.

Vuonna 2023 Sydän-Savon yhteistoiminta-alueella käytettiin yksi henkilötyövuosi 162 maatilaa kohti. Sydän-Savon maaseutuhallinnon yhteistoiminta-alueen viranomaistehtävien kustannukset olivat 392 €/maatila. Maaseutuhallinnon yhteistoiminta-alueiden valtakunnallisessa työajanseurannassa maaseutuviranomaistehtäviin käytettiin vuonna 2023 yksi henkilötyövuosi 160 maatilaa kohti ja viranomaistehtävien kustannukset olivat keskimäärin 410 €/maatila. Kun otetaan huomioon sijaintimme tuotantoeläinvaltaisella alueella, missä hallinnon työtä lisää huomattavasti tuotantoeläimiin liittyvät viranomaistehtävät, voidaan todeta Sydän-Savon maaseutupalvelun toiminnan olleen valtakunnallisessa vertailussa tehokasta.

Tavoitteet 2022–2025 ja toimenpiteet 2023

MAASEUTULAUTAKUNNAN ASETTAMAT TAVOITTEET			
Valtuustokauden tavoite 2022 - 2025	Tavoite ja -taso	Riski-arvio	TOTEUTUMINEN
KETTERÄ KEHITTÄJÄ			
Osallistutaan yritysten toimintaedellytyksiä vahvistaviin kehityshankkeisiin	Osallistutaan maatilayritysten kilpailukykyä investointeja, omistajanvaihdoksia ja yrittäjien hyvinvointia edistäviin kehittämishankkeisiin ja -toimenpiteisiin sekä maaseudun elinkeinon toimintaympäristön ja työvoiman saantia edistävään kehittämistoimenpiteisiin.	Maaseutuhallinnon yhteistoiminta-alueiden tehtävät ja työ määrä alkavalle Euroohjelmakaudelle ei ole vielä täysin hahmottunut. Riskinä henkilöstön riittävyys muuttuvassa tehtäväkentässä.	Toteutunut tavoitteiden mukaisesti. Yhteistyössä maakunnan maaseudun kehittämistoimijoiden kanssa toteutettu em. tavoitteita tukevia kehittämishankkeita ja valmisteltu uusia kehittämishankkeita.
Henkilöstön koulutustarjonta tukee kehittämistoimintaa.	Riittävä, asiakkaiden tarpeisiin vastaava osaaminen uuden ohjelmakauden toimeenpanoon		Osaamistarpeeseen pystytty vastaamaan. Osallistuttu aktiivisesti uuden ohjelmakauden toimeenpanoa koskeviin koulutustilaisuuksiin
Palveluverkko vastaa kuntalaisten tarpeita laadullisesti, alueellisesti ja määrällisesti	Sydän-Savon maaseutupalvelu toimii entistä tiiviimmin osana täydentyvää verkostoa, missä maatalouden eri viranomais- ja kehittämistahot sekä sidoryhmät tekevät yhteistyötä asiakaslähtöisesti, valmentajamaisella otteella		Maatilataustaisen yritystoiminnan kehittämis- palveluja kehitetty yhdessä muiden toimijoiden kanssa. Yhteistyö yli maakuntarajan Pohjois-Karjalan alueen kehittämistoimijoiden kanssa aloitettu.

Informatiiviset tunnusluvut

Lautakunnan asettamat tavoitteet	TP 2022	TA 2023	TP 2023
Yhteistoiminta-alueen aktiivimaatilat	1610	1600	1506
Maksetut maataloustuet, M€	62	60	54
Maaseutuviranomaistehtävät			
- Maatilaa / htv	171	178	162
- €/aktiivimaatila	358	390	392
- €/kasvulohko	15,15	16,38	17,04
Maaseutuyritysten kehittäminen*			
• €/aktiivimaatila	87,01	93,70	92,19
• €/maaseutualueen asukas	2,10	2,15	2,03

*ei sisällä erillisten kehittämishankkeiden kuntavastinrahaa

Talousarvion toteutuminen

	Toteuma 2023	Talousarvio 2023	Jäljellä	Toteuma-%	Tilinpäätös 2022
Myyntituotot	642410	679640	-37230	95 %	627960
Muut toimintatuotot	6150	6400	-250	96 %	6405
TOIMINTATUOTOT	648560	686040	-37480	95 %	634365
Henkilöstökulut	-621296	-602559	-18737	103 %	-583874
Palvelujen ostot	-68059	-88539	20480	77 %	-60559
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-2931	-9485	6554	31 %	-4802
Avustukset	-4054	-15000	10946	27 %	-14397
Muut toimintakulut	-42277	-69630	27353	61 %	-62608
TOIMINTAKULUT	-738617	-785213	46596	94 %	-726240
TOIMINTAKATE YHTEENSÄ	-90057	-99173	9115	91 %	-91874
Rahoitustuotot ja -kulut	0	0	0	0 %	-11
VUOSIKATE	-90057	-99173	9115	91 %	-91886
TILIKAUDEN TULOS	-90057	-99173	9115	91 %	-91886

Toimintakulut kustannuspaikoittain

	TP 2018	TP 2019	TP 2020	TP 2021	TP 2022	TP 2023
Maas viranomaispalvelut	580 226	589 119	572 009	570 811	576 032	590 106
Yritysten kehittäminen	168 503	180 270	152 573	158 870	140 081	138 832
Muut palvelut	18 337	20 471	9 871	4 347	3 716	3 528

Kuntaosuuslaskelma 2023

	Viranomaistehtävät	Yrit kehittäminen	Muut tehtävät	YHTEENSÄ	ENNAKKO	TASAUS
KAABI	-24588	-5553	0	-30140	31711	1571
KUOPIO	-267964	-61756		-329720	351614	21894
LEPPÄVIRTA	-59730			-59730	59929	199
RAUTALAMPI	-36661	-7742	-2742	-47145	47635	490
RAUTAVAARA	-13877	-2294		-16171	16584	413
SIILINJÄRVI	-58602	-30668	-786	-90056	99173	9117
SUONENJOKI	-40011	-12186		-52197	54659	2462
TERVO	-15429	-3635		-19065	19668	603
TUUSNIEMI	-25436	-5751		-31187	35513	4326
VARKAUS	-13371	-3902		-17272	19127	1855
VESANTO	-31286	-5346		-36632	38186	1554
	-586955	-138832	-3528	-729316	773799	

**TP-TILASTO
2023**

<i>Kunnan nimi</i>	Tilojen lkm	Kasvulohkojen lkm	Kokonais-pinta-ala, ha	Maksettu tuki € vuonna 2023	Tukihake- musten lkm	Asukasluku
KAABI	58	1 739	2 507	1 897 840	406	2 628
KUOPIO	649	15 962	33 978	28 616 648	4 554	*25 903
LEPPÄVIRTA	182	3 618	5 362	3 402 647	1 041	9 060
RAUTALAMPI	99	1 996	4 218	3 376 299	695	2 932
RAUTAVAARA	37	682	1 374	1 073 013	276	1 425
SIILINJÄRVI	139	3 265	8 367	6 904 211	910	21 300
SUONENJOKI	109	2 396	4 254	2 769 783	689	6 710
TERVO	44	826	1 661	1 262 493	281	1 410
TUUSNIEMI	68	1 620	2 783	1 849 080	409	2 313
VARKAUS	43	702	988	607 252	215	*1 731
VESANTO	78	1 831	3 370	2 543 933	573	1 893
	1 506	34 637	68 861	54 303 200	10 049	68 245

*) maaseutualue

Maaseutuhallinnon yhteistoiminta-alueen kuntaosuuksien TP tiedot 2014 – 2023

	TP2014	TP 2015	TP 2016	TP 2017	TP 2018	TP 2019	TP 2020	TP 2021	TP 2022	TP 2023
Kunta										
JUANKOSKI	76226	72785	70303							
KAABI	42871	40343	38511	37847	37435	38399	34598	28031	29792	30140
KUOPIO	264899	316710	302560	352811	346551	356235	333688	332750	324079	329720
LEPPÄVIRTA	52801	56240	55179	56030	56303	56328	55932	55138	56530	59730
MAANINKA	64921									
RAUTALAMPI	53460	51453	51540	51671	49406	50825	42955	43050	44490	47145
RAUTAVAARA	11437	15494	16021	16025	15877	16039	15914	15704	15916	16171
SIILINJÄRVI	99252	107 492	99421	97843	97763	102029	93936	96541	91876	90056
SUONENJOKI	62107	57418	54313	52955	51120	53230	49898	49813	50545	52197
TERVO	22191	20565	19904	19128	19381	19813	17734	17308	18544	19065
TUUSNIEMI	39941	38153	36766	36183	34647	36387	32655	32050	32109	31187
VARKAUS	26395	22565	20853	19753	18309	19520	16794	16699	16957	17272
VESANTO	40393	38589	38327	38303	37437	38887	35865	35751	35872	36632
	856894	837807	803700	778549	764229	787690	729971	722835	716709	729316